

MINÄ OLEN NIMENI

Charlotte Hagström *Man är vad man heter... Namn och identitet.* Stockholm: Carlssons Bokförlag 2006. 192 s. ISBN 91-7203-758-X.

Mustafa ei ole *Eugen*, eikä *Rosamunda* voi sotkea *Majkeniin*. Nimi tekee miehen. Nimi on erottamaton osa kantajansa identiteettiä ja persoonaa. Samoin nimellä voi osoittaa kuuluvuutensa tiettyyn ryhmään ja siten samalla erottautua muista ryhmistä.

Ruotsalaisen Lundin yliopistossa työskentelevän etnologin Charlotte Hagströmin teos *Man är vad man heter... Namn och identitet* käsittelee nimistöntutkimuksen alalla vielä melko raivaamattomaksi jäänyttä tutkimussarkkaa: etunimen ja sen kantajan välistä suhdetta, nimeä osana ihmisen identiteettiä. Suomessa aihetta on hiljattain sivunnut Eero Kiviniemi (2006).

Teos lupaa paneutua siihen, mitä etunimi merkitsee kantajalleen, antajalleen ja kuulijalleen. Nimestä voi erottaa Hagströmin mukaan viitteitä kantajansa iästä, etnisestä taustasta ja uskonnosta sekä antajansa koulutustasosta ja sosiaaliryhmästä. Kuulija tekee nimestä omat johtopäätöksensä esimerkiksi rekrytoidessaan työntekijöitä. Hagström käsittelee kirjansa seitsemässä nimen ja identiteetin suhdetta eri tavoin lähestyvässä luvussa periruotsalaisen etunimistön lisäksi monikulttuuristuvan maan kansainvälistyvää nimistöä. Tutkimusaineistonsa tekijä on kerännyt kyselylomakkein, haastatteluin, Internetin keskustelupalstoilta sekä nimiä käsittelevistä lehtiartikkeleista.

Yksi Hagströmin teoksen peruskysymyksistä on, kuinka tärkeä osa ihmisen identiteettiä oma nimi on: onko se vain nimi, jota voi halutessaan vaihtaa, vai onko nimen suhde kantajaansa syvempi?

Siinä on eroa, *onko nimeni* jokin vai *olenko* nimeni. Mielenkiintoinen jatkokysymys on, olisiko nimenkantajan elämä erilainen, jos hän olisikin saanut jonkin muun nimen kuin sen, joka hänellä nyt on. Eräs Hagströmin informanteista, nimeensä vahvasti identifioituva *Karin*-niminen nainen, kertoo uskovansa, että jos hän olisi saanut hänelle ehdolla olleen nimen *Gull-Brit*, hänen elämänpolkunsa olisi saattanut hyvinkin olla toisenlainen. Näin tiiviiksi osaksi itseään useat informanteista mieltävät nimensä.

Hagström käsittelee ruotsalaista nimenantokulttuuria ja vertaa sitä muiden länsieurooppalaisten maiden nimisysteemiin. Hän toteaa Euroopan yhdentyneen myös nimenannossa (esimerkiksi *Julia* ja *Hanna/Hannah* ovat olleet vuonna 2001 useiden Euroopan maiden kymmenen suosituimman tytönimen joukossa), mutta eri maissa on luonnollisesti myös omat kansalliset nimityyppinsä. Suomalaista pistää silmään, että Hagströmin käyttämässä suosituimpien etunimiemme listassa ovat mukana myös toiset etunimet. Näin Hagström saa vuoden 2001 suosituimmiksi tyttönimiksemme *Marian*, *Emilian* ja *Sofian* ja pojilta *Juhanin*, *Mikaelin* ja *Johanneksen*, kun ensimmäisten nimiemme suosion kärjessä ovat tuona vuonna olleet itse asiassa *Laura*, *Veera* ja *Anni* sekä *Eetu*, *Juho* ja *Aleksi* (Väestörekisterikeskus 2002). Ensimmäinen etunimi valitaan yleensä eri perustein kuin toinen: ensimmäinen nimi yksilöi kantajansa, kun taas toinen nimi on se *Maria* tai *Juhani*, joka kulkee perintönä sukupolvelta toiselle (Kiviniemi 2006: 100–101).

»BYT NAMN, METTE-MARIT!«

Kun tapaamme uuden ihmisen, yhdistämme helposti hänen nimensä johonkuhun henkilökohtaisesti tuntemaamme tai julkisuudesta tuttuun samannimiseen henkilöön. Se, miten assosiaatiomme syntyvät ja millaisia konnotaatioita nimeen liitämme, riippuu esimerkiksi nimen kulloisestakin yleisyydestä sekä henkilökohtaisesta elämänhistoriastamme.

Nimet siis kantavat mukanaan tietoa. Tällä Hagström ei tarkoita nimen etymologiaa vaan sitä, että esimerkiksi teoksen informanttien mukaan nimen *Louise* kantaja on tyypillisesti juristi tai ekonomi, kun taas *Jimmy*-, *Sonny*- tai *Jerry*-nimiset kuuluvat ruotsalaisessa yhteiskunnassa alempaan sosiaaliluokkaan. Hagström käyttääkin termiä *y-syndrooma*: monen informantin mielestä nimenomaan *y*-kirjaimen loppuvat amerikkalaistyypiset nimet (poikkeuksena *Jenny*) kuuluvat alimmille sosiaalisille ryhmittymille. Jo harvinaistunutta *Jimmy*-tyyppiä vastaavat nykyään monen mukaan esimerkiksi nimet *Kevin* ja *Liam* varsinkin yhdistettynä ruotsalaisperäiseen sukunimeen.

Nimen suhteesta sosiaaliluokkaan on myös tilastotietoa: *Expressen* teetti vuonna 2003 Ruotsin tilastokeskuksella tutkimuksen, jossa listattiin vuonna 2001 syntyneiden vähiten tienaavien (alle 115 000 kruunua vuodessa) sekä varakkaimpien vanhempien (yli 615 000 kruunua) lasten yleisimmät nimet. Ryhmien välillä oli eroja: köyhimpien nimisuosikkeja olivat *Sara*, *Julia* ja *Felicia* sekä *Kevin*, *Mohammed* ja *Alexander*, kun taas rikkaimpien mieleen olivat nimet *Hanna*, *Klara* ja *Emma* sekä *Erik*, *Carl* ja *Gustav*. Tosin nimimaun lisäksi muutkin seikat lienevät vaikuttaneet siihen, miksi esimerkiksi *Mohammed* on yleinen huonommin toimeentulevien vanhempien suosima nimi.

Tuoreehko esimerkki nimiin liittyvistä yhteiskunnallisista assosiaatioista on julisuuden ulkopuolelta kuninkaalliseksi nousseen norjalaisen Mette-Maritin tapaus. »Byt namn, Mette-Marit!« -otsikolla varustettu *Expressen*in artikkeli vuodelta 2001 kertoo, että neljä kymmenestä norjalaisesta olisi halunnut Mette-Maritin vaihtavan nimeä. *Mette-Maritia* pidettiin sopivampana pikemminkin tulevan kuningattaren palvelustyölle kuin kuningattarelle itselleen.

AHN-SUNISTA SONJAKSI

Nimi kietoutuu identiteettiin myös nimenkantajan etnisen taustan kautta, ja suhde aktualistuu esimerkiksi adoptio-tilanteessa. Osa ulkomailta adoptoiduista lapsista saa uudessa kotimaassaan uuden etunimen, osan adoptiovanhemmat päättävät pitää vanhan. Yksi ratkaisu on ottaa puhuttelunimeksi siihen kulttuuriin kuuluva nimi, jossa lapsi elää, mutta säilyttää ainakin jokin alkuperäisistä nimistä toisena tai kolmantena etunimenä. Nimellä on monien Ruotsiin adoptoitujen Hagströmin informanttien mukaan tärkeä merkitys osana heidän identiteettiään. Jos informantin nimessä ei ollut säilytetty mitään alkuperäisestä nimestä, hänestä saattoi tuntua, kuin myös hänen alkuperäinen identiteettinsä olisi otettu pois.

Hagström korostaa nimenantajan valtaa ja vastuuta. Nimenantajalle eli lapsen vanhemmalle adoptiolapsen alkuperäinen nimi ei välttämättä ole tärkeä, jos se tiedetään esimerkiksi lastenkodin hoitajan eikä biologisen äidin antamaksi, mutta lapsen itsensä mielestä nimi saattaa olla ainoa, mitä hänellä on jäljellä aiemmasta kotimaastaan – ja identiteetistään. Valta korostuu nimenannossa myös silloin, kun laki määrää, millaisia nimiä kansan sopii antaa jälkikasvulleen. Esimerkiksi Färsearilla on käytössä nimiluettelo, josta lapsen nimi

▷

on valittava; vaikkapa liian tanskalaisen, grönlantilaisen tai englantilaisen kuuloisia nimiä ei luettelossa ole, eikä niitä saa siis lapselle antaa.

AHMED JA KARL – TASA-ARVOISET?

Monikulttuurinen aikamme näkyy nimissä. Hagströmin esimerkkitapauksissa monikulttuuriselle lapselle on saatettu haluta antaa nimiyhdistelmä, jossa hänen kaikki juurensa tulevat esiin, tai nimi, joka on käytössä kaikissa niissä maissa, joihin lapsella on siteitä. Monet miettivät nimenantoa myös lapsensa tulevaisuuden kannalta: oikeanlainen nimi takaa hyvän työpaikan, joten lapselle ei välttämättä haluta antaa »liian» etnistä nimeä. Ensimmäiseksi etunimeksi saatetaan valita ruotsalainen nimi, ja lapsen kulttuuritausta tulee esiin vasta toisessa nimessä.

Ihanteellisessa yhteiskunnassa jokaista kohdellaan tasa-arvoisesti nimestä tai elämäntilanteesta riippumatta, mutta todellisuudessa näin ei aina ole. Useat Hagströmin ulkomaalaistaustaiset informantit kertovat, miten hankalaa Ruotsissa on saada töitä vierasmaalaiselta kuulostavalla nimellä. Vaikka hakija olisi täysin pätevä ja hakijoista koulutetuin, hakemusta ei välttämättä edes lueta – nimeä pidemmälle. Osa on tämän takia vaihtanut etunimeään; osalle nimi on niin tärkeä osa identiteettiä, että nimenmuutto ei arkipäivän hankaluuksista huolimatta ole käypä vaihtoehto.

»...ELLEI MIES NIMEÄ»

Ruotsalaisen yhteiskunnan ja siihen liittyvän nimisysteemin vertaaminen suomalaiseen ei ole yksioikoista. Arkikokemuksen perusteella suomalaiset eivät koe kuuluvansa yhtä selvästi tiettyyn yhteiskuntaluokkaan kuin länsinaapurinsa. Hagströmin aineistossa informantti saattaa kertoa olevansa

alempaa keskiluokkaa tai työväenluokkaa ja käyttää tätä lähtökohtana kertoessaan omasta nimimaailmastaan — Suomessa oman yhteiskunnallisen aseman näin tarkka määrittely saattaa tuntua hankalalta tai jopa liian intuiivilta. Ennen toki piika on saattanut olla ainakin kutsumanimeltään jokin *Manta* tai *Taava*, mitä vaikkapa aatelisnainen ei varmastiakaan ole ollut, mutta pystymmekö Hagströmin lukuisten informanttien tavoin sanomaan, mitkä nimet voisivat nyky-Suomessa vastata esimerkiksi Ruotsin *Kevinia* ja *Liamia* selkeästi alemman yhteiskuntaluokan antamina niminä? Mikä taas vastaisi *Tovaa*, erään Hagströmin informantin mukaan tyypillistä ympäristöaktiivivanhempien jälkikasvun nimeä? Varallisuuden ja nimimieltymysten vertaaminen lienee toki meilläkin ainakin teoriassa mahdollista.

Hagströmin teos on monipuolinen pelinavaus nimen ja identiteetin suhteen tutkimiseen. Kuten Hagström itsekin toteaa, hänen tutkimusmenetelmänsä ovat kuitenkin etnologin, eivät kielitieteilijän. Teoksen pääosassa ovat ihmiset ja kertomukset heidän takanaan: paino on informanttien omissa kokemuksissa, ja yksittäinenkin tarina on Hagströmille tärkeä. Hagström kyllä liittää tarinat yhteen toimivaksi kokonaisuudeksi muttei varsinaisesti jalosta niitä selkeiksi tutkimustuloksiksi. Tekijän olisi toivonut pureutuvan syvemmälle itse nimeämisen syihin: miksi on niin, että nimenantaja valitsee kaikista maailman nimistä juuri sen, joka usein sopii tyylillisesti hänen sosiaaliluokkaansa — onko ratkaisu alitajuinen vai ulottuu ko ruotsalainen luokkatietoisuus nimenantoon asti?

Hagströmin monelta suuntaa kerätystä aineistosta on hankalaa hahmottaa selkeää kokonaisuutta. Myös esimerkiksi Internet-palstoilta kerättyjen nimikertomusten informanttien taustat jäävät hämärän peittoon. Kun nimenantoon ja -kantoon kerran

vaikuttavat esimerkiksi kulttuurinen tausta ja sosiaalinen asema, olisi ne mielellään halunnut tietoonsa myös näiden informanttien osalta.

Vaikkei Hagström tarjoakaan uutta metodia kielitieteelliseen nimistöntutkimukseen, hän nostaa teoksessaan nimen ja identiteetin välisen suhteen arvoiseensa asemaan ja ruotii aihetta sille sopivalla välillä filosofisellakin otteella. Kirjan pohjalta alkaa miettiä, voisiko sen teemoihin perehtyä myös suomalaisen yhteiskunnan lähtökohdista käsin. Kansanperintemme mukaan

nimi ei miestä pahenna, mutta onkohan asia sittenkään niin yksioikoinen? ■

SAARA TIKKALA

Sähköposti: *saara.tikkala@helsinki.fi*

LÄHTEET

KIVINIEMI, EERO 2006: *Suomalaisten etunimet*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

Väestörekisterikeskus 2002: *Laura ja Eetu suosikkinimet vuonna 2001*. – <http://www.vrk.fi> (13.4.2007).